

Okruhy ke SZZ studijního oboru: Učitelství pro MŠ (Bc. 2010/2011)

Okruhy z pedagogiky předškolního věku (2010/11)

Dítě a společnost

vymezení pojmů, dítě z pohledu legislativy – Úmluva o právech dítěte; vnímání dítěte a dětství v historickém kontextu společnosti, dítě z pohledu významných pedagogů – Komenský, Rousseau, Locke, Pestalozzi, Fröbel, Montessoriová, Keyová, pojetí dítěte z hlediska současného kurikula.

Počátky a vývoj veřejných předškolních institucí v podmínkách Evropy

počátky a vývoj veřejných předškolních institucí, jejich funkce; významné osobnosti, které se podílely na rozvoji veřejných předškolních institucí a jejich pedagogické názory. Anglie (Owen); Francie (Oberlin, Cochin, Carpentierová); Německo (Fröbel), Rakousko-Uhersko (Brunswicková), české země (J. V. Svoboda, A.Süssová, I. Jarníková).

Vývoj předškolního kurikula

Vývoj předškolního kurikula v českých zemích: Informatorium školy mateřské J. A. Komenského – první ucelený program předškolní výchovy; Školka - výchovný program J. V. Svobody; Osnovy pro mateřské školy, Index pomůcek, Výchovný program mateřských škol I. Jarníkové; jednotné výchovně vzdělávací osnovy a programy.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV)

RVP PV v systému kurikulárních dokumentů v ČR, analýza dokumentu – cíle předškolního vzdělávání; obsah předškolního vzdělávání a jeho struktura; oblasti předškolního vzdělávání, podmínky předškolního vzdělávání (věcné podmínky, životospráva, psychosociální podmínky, organizace), terminologie RVP PV.

Klíčové kompetence vymezené pro etapu předškolního vzdělávání

kompetence, klíčové kompetence – vydefinování pojmů, členění klíčových kompetencí podle RVP PV, práce učitele mateřské školy s klíčovými kompetencemi při tvorbě ŠVP PV a TVP PV.

Výchova a vzdělávání dětí v podmínkách současné mateřské školy

organizační formy (individuální, skupinové, frontální činnosti), vyváženost řízených a spontánních činností, metody mravní výchovy (metody: rozumové instrukce, citového a názorného působení, rozvoje morálního úsudku, usměrňování činnosti dětí, metody utváření situací pro samostatnou činnost dětí) a metody vzdělávání (uplatňování prožitkového a kooperativního učení hrou, situační učení), pedagogické zásady v práci předškolního pedagoga.

Zájmy a potřeby dítěte předškolního věku

analýza základních potřeb dítěte a jejich uspokojování v podmínkách mateřské školy (biologické, psychické, sociální, vývojové potřeby), identifikace a formování zájmů dítěte.

Hra a hračka

hra jako základní činnost dítěte předškolního věku, druhy her dle různých kritérií, podmínky pro rozvoj herních aktivit, požadavky na hračku.

Alternativní programy v předškolním vzdělávání

charakteristika, filozofie, východiska a zásady v pojetí jednotlivých vzdělávacích programů: vzdělávací program MŠ s waldorfskou pedagogikou, MŠ pracující podle systému M. Montessori, vzdělávací program Začít spolu, Kurikulum podpory zdraví v mateřské škole.

Osobnost předškolního pedagoga

vzdělávání učitelek mateřských škol v naší zemi od roku 1872 po současnost; současný systém přípravného vzdělávání učitelů mateřských škol v ČR, role a klíčové kompetence učitele mateřské školy, povinnosti předškolního pedagoga vyplývající z RVP PV.

Spolupráce rodiny a školy

současná rodina, funkce rodiny, charakteristické znaky funkční rodiny, nesprávné výchovné styly v rodině, pedagogická diagnostika rodiny, spoluúčast rodičů na předškolním vzdělávání v pojetí RVP PV, formy spolupráce, vytváření plánu spolupráce rodiny a mateřské školy.

Pedagogická diagnostika v práci předškolního pedagoga

vymezení pojmu diagnostika, diagnóza, typy pedagogické diagnostiky, proces pedagogického diagnostikování v podmínkách mateřské školy, metody pedagogické diagnostiky, hodnocení a prognóza rozvoje dítěte předškolního věku ve vztahu ke klíčovým kompetencím, tvorba individuálního vzdělávacího programu.

Vstup dítěte do školy

vymezení pojmu školní zralost a školní připravenost, oblasti posuzování školní připravenosti, záznamové archy jejich tvorba a význam v práci učitele MŠ.

Vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí mimořádně nadaných v podmínkách mateřské školy.

integrace, speciální péče a vzdělávání dětí s tělesným, zrakovým, sluchovým, mentálním postižením, s poruchami pozornosti a vnímání, poruchami řeči nebo vadami kombinovanými v podmínkách běžné mateřské školy. Péče a vzdělávání dětí se zdravotním znevýhodněním, děti se sociálním znevýhodněním. Vzdělávání dětí mimořádně nadaných.

Tvorba školního vzdělávacího programu (ŠVP PV) a třídního vzdělávacího programu (TVP PV)

ŠVP PV a TVP PV - charakteristika dokumentu, zásady a podstata projektování v souladu s RVP PV.

Vlastnosti cílů vzdělávání a jejich akceptování při vytváření ŠVP PV a TVP PV, a to v souladu s postupným dosahováním klíčových kompetencí vymezených v RVP PV.

Autoevaluace mateřské školy

vymezení pojmu, oblasti autoevaluace, cíle autoevaluace, metody, nástroje a techniky využívané při autoevaluaci, plán autoevaluace.

Tvorba projektu rozvoje školy a jeho provázanost se školním vzděláváním

škola jako otevřený sociální systém, vnější a vnitřní faktory ovlivňující existenci a rozvoj školy, klienti školy, analýza SWOT a možné zapojení pracovníků školy do jejího zpracování, závěry z analýzy SWOT jako východisko tvorby projektu rozvoje školy, vzájemná provázanost projektu rozvoje školy a ŠVP

Management jako řídicí proces

rozhodování a plánování, organizace, operativní řízení (vedení lidí) a kontrola v podmínkách mateřské školy.

Rozvíjení matematických představ v MŠ

geometrické představy: Orientace v prostoru a rovině. Geometrické útvary jako tvarové vlastnosti předmětů. Porovnávání délek a jednoduchá měření. Příklady činností k rozvíjení geometrických představ dětí předškolního věku.

Binární relace: Binární relace v množině, jejich vlastnosti. Binární relace mezi množinami. Třídění, řazení, uspořádání, zobrazení – manipulativní činnosti s didaktickým materiálem.

Jazyk matematiky

výroková a predikátová logika. Pojem, matematická definice a věta. Užívání přirozeného jazyka a jeho pozvolné zpřesňování.

Přirozené číslo: Základní pojmy z teorie množin. Geneze mnohostnních (kvantitativních) představ. Didaktická hra, říkanka, rozpočítadla – názorné představy o čísle.

Hudební výchova dětí předškolního věku

podíl hudebních činností (pěveckých, instrumentálních, hudebně pohybových, poslechových, tvořivých) na rozvoji psychických a fyzických schopností dětí předškolního věku.

Výchova k podpoře zdraví v podmínkách MŠ

biologické zvláštnosti ontogenetického vývoje dítěte ve věku 3-7 roků.

Zdravotně-hygienické požadavky na vybavení zařízení pro děti předškolního věku.

Zásady a tvorba projektu „Zdravá mateřská škola“.

Učení o přírodě a společnosti

environmentální výchova a učení o přírodě a společnosti v RVP pro PV. Tvorba vzdělávacích projektů.

Sexuální výchova a její začlenění do výchovné práce v mateřské škole. Uplatnění her a jiných aktivit pro rozvoj dovedností dětí zaměřených na sexuální výchovu.

Literatura:

- BEČVÁŘOVÁ, Z. *Kvalita, strategie a efektivita v řízení mateřské školy*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-221-8.
- BEČVÁŘOVÁ, Z. *Současná mateřská škola a její řízení*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-537-7.
- BĚLINOVÁ, L. a kolektiv. *Pokusné osnovy pro mateřské školy*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 1973.
- BĚLINOVÁ, L. a kolektiv. *Pokusné osnovy pro mateřské školy*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 1977.
- BĚLINOVÁ, L. a kolektiv. *Pokusné osnovy pro mateřské školy*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 1975.
- BĚLINOVÁ, L. a kolektiv. *Ke koncepci předškolní výchovy*. Praha: SPN, 1982.
- BRIERLEY, J. *7 prvních let života rozhoduje*. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-484-2.
- BRUCEOVÁ, T. *Předškolní výchova*. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-068-5.
- BŮŽEK, A; MICHALÍK, J. *Informatorium (nejen) o právech dítěte*. Olomouc: UP Olomouc, 2000. ISBN 80-244-0054-5.
- CACH, J. *Dítě a dětství v pedagogice*. Praha: Ústav školských informací při MŠ ČSR, 1979.
- ČÁP, J.; MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-X.
- ČAPKOVÁ, D. *Dějiny teorie a praxe výchovy dětí předškolního věku do konce 18. století*. Praha: SPN, 1980.
- ČAPKOVÁ, D. *Předškolní výchova v díle J. A. Komenského, jeho předchůdců a pokračovatelů*. Praha: SPN, 1968.
- ČÍŽKOVÁ, J. aj. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc: UP Olomouc, 1999. ISBN 80-7067-530.
- DIVÍŠEK, J. *Metodika rozvíjení matematických představ v mateřské škole*. Praha: SPN, 1987.
- DUNOVSKÝ, J. aj. *Sociální pediatrie*. Praha: Grada Publishing s.r.o., 1999. ISBN 80-7169-254-9.
- DUNOVSKÝ, J.; DYTRYCH, Z.; MATĚJČEK, Z. aj. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada, Publishing, s.r.o., 1995.
- EBEROVÁ, J., STOPENOVÁ, A. *Matematika I*. Olomouc: Vydavatelství UP, 1997.
- EBEROVÁ, J., NOVÁK, B., STOPENOVÁ, A. *Cvičebnice matematiky pro studenty učitelství 1. stupně ZŠ a SŠ*. Olomouc: Vydavatelství UP, 1995.
- FICHOVÁ, K.; SZOBIOVÁ, E. *Rozvoj tvořivosti a klíčových kompetencí dětí*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-323-9.
- FOŘTÍK, V.; FOŘTÍKOVÁ, J. *Nadané dítě a rozvoj jeho schopností*. PRAHA: PORTÁL, 2007. ISBN 978-80-7367-297-3.
- GARDOŠOVÁ, J., DUJKOVÁ, L. *Začít spolu*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-815-5.
- GARDNER H. *Dimenze myšlení*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-279-3.
- GRECMANOVÁ, H. aj. *Obecná pedagogika I*. Olomouc: HANEX, 1997. ISBN 80-85783-20-7.
- GRECMANOVÁ, H. aj. *Obecná pedagogika II*. Olomouc: HANEX, 1998. ISBN 80-85783-24-X.
- GRUNELIUS, E. M. *Výchova v raném dětském věku*. Praha: Baltazar, 1992. ISBN 80-900307-3-4.
- HARTL, P. *Psychologický slovník*. Praha: Budka, 1996. ISBN 80-9015-490-5.

- HAVLÍNOVÁ, M. aj. *Kurikulum podpory zdraví v MŠ*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-383-8.
- HELUS, Z. *Dítě v osobnostním pojetí*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-888-0.
- HELUS, Z. *Úvod do sociální psychologie*. Praha: UK 2001. ISBN 80-7290-054-4.
- HELUS, Z. *Psychologické problémy socializace osobnosti*. Praha: SPN, 1973.
- KOMENSKÝ, J. A. *Informatorim školy mateřské*. Praha: SPN, 1964.
- KOMENSKÝ, J. A. *Vševýchova*. Praha: SPN, 1948.,
- KOLLÁRIKOVÁ, Z.; PUPALA, B. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-585-7.
- KOVÁŘÍČEK, V. *Prameny k dějinám školství IV*. Olomouc: PdF UP, 1989.
- KOVÁŘÍČEK, V. *Dokumenty k vývoji zařízení předškolní výchovy a k vzdělání učitelek mateřských škol*. Olomouc: PdF UP, 1978.
- KRAUS, B.; POLÁČKOVÁ, V. *Prostředí, člověk, výchova*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.
- KŘÍŽOVÁ, J., MRUŠKOVIČOVÁ, L. *Rozvíjení základních matematických představ v mateřské škole*. Praha, Naše vojsko 1988.
- LANGMEIER, J.; MATĚJČEK, Z. *Psychická deprivace v dětském věku*. Praha: Avicium, 1973.
- LEDVINKOVÁ, B. *Nástin vývoje opatroven, školek a mateřských škol*. Praha: 1887.
- MAREŠ, J.; KRIVOHLAVÝ, J. *Komunikace ve škole*. Brno: MU, 1995. ISBN 80-210-1070-3.
- MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. ISBN 80-85850-24-9.
- MONATOVÁ, L. *Speciálně pedagogická diagnostika z hlediska vývoje dětí*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-86-9.
- MIŠURCOVÁ, V. *Dějiny teorie a praxe výchovy dětí předškolního věku v 19. a 20. století*. Praha: SPN, 1980.
- NOVÁK, B. *Matematika III. Několik kapitol z didaktiky matematiky*. Olomouc: VUP, 1999.
- OPRAVILOVÁ, E., FILCÍK, G. *Než půjdeš do školy I a II*. Praha: Beng, 1995, 1997.
- OPRAVILOVÁ, E. *Předškolní pedagogika I*. Liberec: PdF TU, 2002.
- PASCH, M. aj. *Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-127-4.
- PETTY, G. *Moderní vyučování*. Praha: Portál s. r. o., 1996. ISBN 80-7178-070-7.
- PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003. ISBN
- PELIKÁN, J. *Výchova jako teoretický problém*. Ostrava: Amosium servis, 1995. ISBN 80-8549-82-78.
- PRÁŠILOVÁ, M. *Vybrané kapitoly ze školského managementu*. Olomouc: UP Olomouc, 2003. ISBN 80-244-0676-4.
- PRŮCHA, J. *Alternativní školy*. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-072-3.
- PŘADKA, M. *Výchova a prostředí*. Brno: UJEP, 1978.
- PŘADKA, M. *Vybrané problémy vztahu výchovy a prostředí*. Brno: UJEP, 1983.
- PŘADKA, M.; KNOTOVÁ, D.; FALTÝSKOVÁ, J. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. Brno: MU, 1999. ISBN 80-210-1946-8.
- SCIACOVELLI, G. *Nová matematika*. Praha, SPN 1978.
- SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1821-7.
- SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-559-8.
- SMOLÍKOVÁ, K. a kol. *Autoevaluace mateřské školy*. VÚP Praha 2008
- SMOLÍKOVÁ, K. a kol. *Pedagogické hodnocení v pojetí RVP PV*. VÚP Praha 2007.

SMOLÍKOVÁ, K. a kol. *Praktický průvodce třídním vzdělávacím programem MŠ*. VÚP Praha 2006.

STOPENOVÁ, A. *Matematika II. (Geometrie s metodikou)*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 1999.

STŘELEČEK, S. *Studie z teorie a metodiky výchovy*. Brno: MU, 2002. ISBN 80-86633-00-4.

SVOBODA, J. V. *Školka čili prvopočáteční, praktické, názorné, všestranné vyučování malých dětí k věcnému vybroušení rozumu a ušlechťení srdce s navedením ke čtení, počítání a kreslení pro učitele, pěstouny a rodiče*. Praha: SPN, 1958.

ŠMELOVÁ, E. *Mateřská škola - teorie a praxe I*. Olomouc: UP, 2004. ISBN 80-244-0945-8

ŠMELOVÁ, E. *Mateřská škola a její učitelé v podmínkách společenských změn Teorie a praxe II*. Olomouc: UP, 2006. ISBN 80-244-1373-6.

ŠMELOVÁ, E. *Ohlédnutí do historie předškolní výchovy*. Pdf UP v Olomouci, 2008. ISBN 978-80-244-2238-1.

ŠMELOVÁ, E.; NELEŠOVSKÁ, A. *Učitel mateřské školy v reflexi současných proměn*. Olomouc: Pdf UP, 2009. ISBN 978-80-244-2272-5.

ŠUKALOVÁ, J. *Mateřská škola*. Praha: SPN, 1945.

VAŠŤATKOVÁ, J. *Úvod do autoevaluace školy*. Olomouc: UP, 2006. ISBN 80-244-1422-8.

VEBEROVÁ, E. *Těšíme se do školy*. Praha: SPN, 1990.

VESELÁ, Z. *Antičtí a renesanční myslitelé o výchově*. Praha: SPN, 1978.

VESELÁ, Z. *Novověcí myslitelé o výchově*. Praha: SPN, 1979.

WEIGL, I. *Porovnávanie, usporadúvanie, priraďovanie*. Bratislava: SPN, 1982.

ZELINKOVÁ, O. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-544-X.

Časopisy – Předškolná výchova, Informatorium

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. VÚP Praha 2004.

Národní zpráva o stavu předškolní výchovy, vzdělávání a péče o děti předškolního věku v ČR. 2001 (online) Dostupné na www.msmt.cz.

Osnovy pro mateřské školy. Praha: SPN, 1955.

Osnovy výchovné práce pro mateřské škol. Praha: SPN, 1960.

Program výchovné práce v jeslích a mateřských školách. Praha: SPN, 1968.

Program výchovné práce pro jesle a mateřské školy. Praha: SPN, 1977.

Program výchovné práce pro jesle a mateřské školy. Praha: SPN, 1983.

Lisabonský proces – Vzdělávání a odborná příprava v Evropě do roku 2010. (online) Dostupné na: www.vuppraha.cz

Memorandum o celoživotním učení. (online) Dostupné www.uiv.cz

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice (tzv. Bílá kniha). Praha: Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8.

Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání.

Zákon č. 563/2004. Sb. o pedagogických pracovních

Vyhláška č. 73/2005 o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných

Vyhláška č. 14/2004 Sb. o předškolním vzdělávání.

Poznámka: Aktualizace ze dne 29. 10. 2010.